

ЗМІНИ НАДЗЕМНОЇ ФІТОМАСИ В РОСЛИННИХ УГРУПУВАННЯХ СІНАНТРОПНОЇ РОСЛИННОСТІ М. ЖИТОМИРА

Самчик Д.Р., студентка 4 курсу
природничого факультету,
Житомирського державного університету
імені Івана Франка,
Хомяк І.В., доцент, кандидат біологічних наук,
науковий керівник
м. Житомир, вул. Пушкінська, 48,
Україна
dawko_cool@ukr.net

Синантропні рослини є важливим елементом середовища життя людини. Синантроп пов'язаний з людиною не тільки через просторову структуру поселень, але і через безпосередню залежність від її діяльності. Взагалі синантропізація є одним із найбільш чітко виражених наслідків впливу людського фактору на природну флору, тому на неї в наш час звертається велика увага. Синантропну рослинність, в основному, становлять сегетальні та рудеральні рослини. До рудеральної рослинності належать угруповання, що зустрічаються на смітниках, на узбіччях доріг, в інших місцях людини, на покинутих місцях, до сегетальної – агрофітоценози. Кожне з цих угруповань має відмінності у розвитку, становленні та екологічному статусі. У наш час, антропогенний вплив на середовище призводить до сприятливіших умов розвитку сегетальної та рудеральної рослинності. Синантропні види можуть заселяти місця недоступні для освоєння представниками угруповань природної рослинності. Рудеральна та сегетальна рослинність знаходяться у тісному зв'язку, який швидше є флористичним, ніж функціональним. Це добре видно на прикладі облямованих фітоценозів, що здатні акумулювати бур'яни, які витісняються агротехнічними методами із сільгоспугідь. Агріофіти – це ті рудеральні види, які переселяються за допомогою людиною і забезпечують собі тимчасове панування у середовищі генетично поліморфних видів. Досить часто спостерігаються взаємопереходи між угрупованнями, які вловити майже неможливо. Одні й ті самі види з екологічної точки практично завжди належать до декількох асоціацій, визначаючи подібні умови місцезростання, чим неможливо наблизитись до правильного рішення, тому що численні конкурентноспроможні види створюють гомогенні угруповання зі схожим видовим складом.

Метою дослідження було виявлення зміни надземної фітомаси в рослинних угрупованнях синантропної рослинності та її залежність від морфологічних параметрів, а також з'ясування ступеню синантропізації місцезростання видів *Amaranthus retroflexus*, *Urtica dioica*, *Lamium maculatum*, *Taraxacum officinale*. Для більшості дорослих особин синантропних видів параметри пов'язані із розміром і масою коливаються в різній мірі. Наприклад висота змінюється від 18 см (*Lamium maculatum* L.) до 11 см (*Urtica dioica* L.), площа від 4 см² (*Taraxacum officinale* WEBB, *Lamium maculatum*) до 10 см² (*Amaranthus retroflexus* L.), а маса від 4 г. (*Urtica dioica*) до 24 г (*Taraxacum officinale*). Отже, найбільш коректним параметром для безконтактного способу визначення інтегрованого показника динаміки була площа проективного покриття. Нами встановлено що між площею проективного покриття та фітомасою існує прямолінійний зв'язок. Наприклад він добре виражений для *Amaranthus retroflexus*. Ординація вказує не лише на високий показник достовірності апроксимації (0,65) а й високий показник кореляції (80,81%). Отже, створивши обширну базу даних залежності площ проективного покриття та маси особин рослин можна безконтактно визначати надземну фітомасу угруповань за стандартним і геоботанічним описами.

Для взаємозв'язку між площею проективного покриття і масою встановлено показник достовірності апроксимації 0,32 а коефіцієнт кореляції 0,57. Між висотою і масою ці показники відповідно дорівнюють 0,051 та 0,23. Для взаємозв'язку між площею проективного покриття і масою встановлено показник достовірності апроксимації 0,29 а коефіцієнт кореляції 0,53. Між висотою і масою ці показники відповідно дорівнюють 0,67 та 0,82.

Отже, із зростанням висоти або площі проективного покриття збільшується маса особини. Однак, ступінь залежності між ними відрізняється. Різниця залежності маси від висоти і проективного покриття вказує на особливості конкуренції між видами на різних стадіях сукцесії. Основним об'єктом конкуренції для рослин є енергія, яку вони отримують. Успішність конкуренції проявляється через величину фітомаси. Тобто, чим більше фітомаси накопичила ценопопуляція, тим вона успішніша. На ранніх стадіях сукцесії, коли лише формується суцільний рослинний рослинні намагаються захопити максимальні площі. До такого типу угруповань належать синантропні фітоценози. Лише на пізніх стадіях сукцесії (лісовій), коли рослини розподіляються по ярусах залежність маси від висоти переважає над залежністю від проективного покриття.